

Халықаралық тәуекелдер және олардың Қазақстанның қаржы жүйесіне әсері

КЖ/ТҚҚ саласында стратегиялық кемшіліктері бар юрисдикциялардың резидент – тұлғаларымен немесе оларға санкциялық режимдер қолданылатын (бір жақты санкциялар) өзара іс-қимыл бойынша жалпы ұсынымдар

Алматы, 2017

1. Жалпы ережелер

1. КЖ/ТҚҚ саласында стратегиялық кемшіліктері бар елдердің резидент – тұлғаларымен/компанияларымен өзара іс-қимыл бойынша ұсынымдар (бұдан әрі - Ұсынымдар) қаржы мониторингі субъектілері үшін КЖ/ТҚҚ саласында стратегиялық кемшіліктері бар елдердің резидент – тұлғаларымен/компанияларымен жұмыста бірыңғай тәсілді пайдалану мақсатында әзірленді.
2. Осы Ұсынымдарда мынадай терминдер мен ұғымдар пайдаланылады:
 - 1) КЖ/ТҚҚ туралы Қазақстан Республикасының заңнамасы – «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» 2009 жылғы 28 тамыздағы № 191-IV Қазақстан Республикасының Заңы және КЖ/ТҚҚ мәселелерін қамтитын нормативтік құқықтық актілер;
 - 2) Комплаенс – тәуекел - Қазақстан Республикасы заңнамасының, уәкілетті органның нормативтік құқықтық актілерінің, қаржы нарығында қызмет көрсету және операциялар жүргізу тәртібін реттейтін ішкі құжаттардың, сол сияқты ұйымның қызметіне ықпал ететін шетелдік мемлекеттердің заңнамасының талаптарын сақтамау салдарынан ысыраптың туындау ықтималдығы;
 - 3) КЖ/ТҚҚ – қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл;
 - 4) Санкция — құқық бұзушыға қолданылатын және ол үшін қолайсыз салдарларды туындататын ықпал ету шарасы;
 - 5) Қаржы мониторингі субъектісі– екінші деңгейдегі банктер, сақтандыру нарығының және бағалы қағаздар нарығының субъектілері;
 - 6) Уәкілетті орган – Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Қаржы мониторингі жөніндегі комитеті;
 - 7) ФАТФ - Ақшаны жылыстатумен күрес бойынша қаржылық шараларды әзірлеу тобы (ұсынымдар мәтіні мына (http://eurasiangroup.org/Rekomendatcii_FATF.pdf) адрес бойынша қолжетімді).
3. Қаржы мониторингі субъектілері өздерінің күнделікті жұмысында ұлттық заңнаманы орындаумен бірге жүргізілетін халықаралық операциялары жататын юрисдикциялар елдерінің заңнамасы талаптарын сақтауға міндетті.
4. Қаржы мониторингі субъектілері тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйелерін қалыптастыру қағидаларын әзірлейді. Аталған қағидалар басқамен бірге комплаенс-тәуекелді басқару шараларын қабылдауды көздейді.
5. Қаржы мониторингі субъектілерінің сақтауға міндетті БҰҰ ҚК-нің санкциялық тізімдері болып табылады (<https://www.un.org/sc/suborg/ru/sanctions/un-sc-consolidated-list>).
6. Қазақстан Республикасының КЖ/ТҚҚ туралы заңнамасында қаржы мониторингі субъектілерінің осындай тізімге енгізілген тұлғалардың активтерін тоқтата тұру міндеті белгіленген. Тоқтата тұру рәсімдерінің мәтіні мына: http://www.nationalbank.kz/cont/publish741780_31366.pdf мекенжай бойынша қолжетімді.
7. АҚШ (ОФАС) және ЕО санкциялық тізімдерге қатысты осындай талаптар қолданыстағы КЖ/ТҚҚ туралы заңнамада белгіленбеген.

2. ФАТФ тізіміне енгізілген елдердің резидент тұлғаларымен/компанияларымен жұмыс істеу жөніндегі ұсынымдар.

8. Қаржы мониторингінің субъектілері Қазақстан Республикасының КЖ/ТҚҚ туралы заңнамасына сәйкес қаржы мониторингі рәсімдерін жүргізуге тиіс. Қаржы мониторингінің субъектісінің клиент жүргізген операцияларды зерттеуі және осындай зерттеу нәтижелерін тіркеу үшін міндетті негіздер КЖ/ТҚҚ туралы заңның 5-бабына сәйкес ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен ФАТФ ұсынымдарын орындамайтын және (немесе) жеткіліксіз түрде орындайтын мемлекетте (аумағында) тіркелген (тұратын) тұлға қатысушысы болып табылатын, сондай-ақ осындай мемлекетте (аумағында) тіркелген банктегі шотты пайдалана отырып операция жасау болып табылады.
9. ФАТФ ұсынымдарын орындамайтын және (немесе) жеткіліксіз түрде орындайтын мемлекеттердің (аумақтардың) тізбесін уәкілетті орган ФАТФ шығаратын, уәкілетті органның ([http://kfm.gov.kz/ru/to-help-sps/a-list-of-states-\(territories\)-that-do-not-perfor/](http://kfm.gov.kz/ru/to-help-sps/a-list-of-states-(territories)-that-do-not-perfor/)) ресми интернет – ресурсында орналастырылатын ұсынымдарын ескере отырып жасайды.
10. Халықаралық қаржы жүйесін ақшаның жылыстауы/терроризмді қаржыландыру тәуекелдерінен қорғау үшін ФАТФ КЖ/ТҚҚ жүйелерінде стратегиялық кемшіліктер бар юрисдикциялардың тізбесін жүйелі негізде айқындайды және олармен халықаралық қаржы жүйесіне қатер төндіретін осы кемшіліктерді жою бойынша жұмыс жүргізеді. Жылына 3 рет жарияланады: ақпанда, маусымда, қазанда.
11. Елдің ФАТФ тізімінде болуы қаржы мониторингінің субъектісі үшін комплаенс – тәуекелдің жоғары екендігін білдіреді.
12. ФАТФ тізіміндегі елдің резиденттерімен операциялар (меншікті, сол сияқты клиенттік) жүргізуге дейін қаржы мониторингі субъектісі ФАТФ 10 ұсынымын орындау мақсатында, клиенттің (жеке / заңды тұлғаның) көрсетілген елдермен / көрсетілген елдердің резиденттерімен іскерлік қатынастарын зерделеу бойынша тереңдетілген шаралар жүргізуге тиіс.
13. Мұндай шаралар мыналарды қамтуға тиіс:
 - Қаржы мониторингі субъектісінің клиенттің профилін зерделеуі
 - Қаржы мониторингі субъектісінің қарсы әріптес клиенттің – **жеке / заңды тұлғаны** зерделеуі:

Жүргізіліп жатқан шаралар	Жеке тұлға	Заңды тұлға
«Know Your Country» http://www.knowyourcountry.com/ , «Transparency International» http://www.transparency.org/ елдердің сыбайластық индексі сияқты ашық ресурстарды пайдалануды қоса алғанда, резиденттік елі туралы мәліметтерді жинау және зерделеу	V	V
Қарсы әріптестің аты-жөнін және әкесінің атын (бар болса), жеке басын куәландыратын құжатты, жеке сәйкестендіру нөмірін сұрату	V	V
Санкциялық тізімдерде – жергілікті тізімдердің, БҰҰ, АҚШ Қазынашылығы (OFAC), ЕО тізімдерінің, қаржы мониторингі субъектісінің ішкі бақылау қағидаларына сәйкес жүргізетін өзге де тізімдердің болуын тексеру	V	V

Заңды тұлға үшін: тексеру заңды тұлғаның түпкілікті бенефициар меншік иелері бойынша мәліметтер жинау мен талдауды қамтиды		V
Қарсы әріптесті ашық және коммерциялық ресурстарды пайдалана отырып, ШТЛТ мәртебесіне тексеру	V	V
Заңды тұлға үшін: тексеру заңды тұлғаның түпкілікті бенефициар меншік иелерінің мәліметтерін жинауды және ашық және коммерциялық ресурстарды пайдалана отырып, ШТЛТ мәртебесіне талдауды қамтиды		V
Бұқаралық ақпарат құралдарында теріс ақпараттың болуын тексеру	V	V
Бұқаралық ақпарат құралдарында түпкілікті бенефициар меншік иелері туралы теріс ақпараттың болуын тексеру		V

- Қаржы мониторингі субъектісінің келісімшартты (бар болса) зерделеуі:
 - ✓ Келісімшарттың аталған мәніне қатысты санкциялардың болуын жоққа шығару мақсатымен келісімшарттың мәнін зерделеу
 - ✓ Келісімшарт валютасы
 - ✓ Келісімшарт сомасы
 - ✓ Келісімшарт бойынша банк деректемелері (көрсетілген банк келісімшарты санкция тізімінде болмауы мақсатында)
 - ✓ Тауарды тиеп әкетудің (қабылдаудың) порты / орны (бар болса)
 - ✓ Келісімшарт бойынша үшінші тараптың болуы
 - ✓ Тиеп әкетудің / төлем жасаудың шатасқан / экономикалық мәні жоқ схемасы болуы

14. Қаржы секторының субъектісі мәліметтерді зерделеу нәтижелері бойынша клиенттің операцияларын жүргізудің мақсаттылығы / мақсаттылығы жоқтығы туралы шешім қабылдайды.

3. АҚШ Қазынашылығы (OFAC) және Еуропалық Одақтың тізіміне енгізілген елдердің резидент адамдарымен/компанияларымен жұмыс жүргізу бойынша ұсынымдар.

15. Клиент халықаралық төлемдерді заңды/жеке тұлғалардың пайдасына АҚШ долларымен жүзеге асырған кезде қаржы мониторингі субъектісі төлем тараптарын АҚШ Қазынашылығының (OFAC) санкциялары тізімінде болуын тексеруі қажет.
16. АҚШ резиденттері болып табылатын корреспондент-банктер жүргізіліп жатқан төлемдердің АҚШ Қазынашылығының (OFAC) санкциялық тізімдерімен сәйкес келуін тексеру жүргізуде.
17. Төлем бойынша тараптардың бірінің АҚШ Қазынашылығының (SDN-list OFAC) санкциялық тізімімен сәйкес болған жағдайында, корреспондент-банк ақша қаражатын біржақты тәртіпте бұғаттайды.

18. Ұқсас шараларды Еуропалық одақ елдерінің резидент-банктері қолданады (Еуромен жүргізілетін төлемдер үшін).
19. АҚШ Қазынашылығының (OFAC) немесе ЕО-ның санкциясындағы тұлғалармен төлемдер және ақша аударымдарын жүргізу кезінде АҚШ долларына немесе Еуроға балама валютаны таңдау, сондай-ақ мұндай төлемдерді еуропалық немесе америкалық корреспондент-банктер арқылы жүргізу қажет.
20. Қаржылық мониторинг субъекті АҚШ Қазынашылығынан (OFAC) клиенттің белгілі бір келісімшарт шеңберінде төлемдер жүргізуіне лицензия сұрата алады. Лицензия алысымен және төлемдер жүргізуге қатысатын корреспондент-банкке ұсынғаннан кейін операцияларды жүргізуге болады.
21. АҚШ Қазынашылығының (SDN-list OFAC) және Еуропалық одақтың санкциялық тізімдеріндегі тұлғалармен операцияларды жүзеге асыру бөлігінде талаптарды бұзу жүргізілетін операцияларды тоқтата тұру, іскери қарым-қатынастарды үзу және корреспонденттік шоттарды жабу тәуекеліне әкеліп соғу мүмкін.
22. Жоғарыда аталған тәуекелдерді болдырмау мақсатында, қаржылық мониторинг субъектілеріне клиенттердің жүргізетін операцияларымен байланысты мәліметтерді жан-жақты тексеру ұсынылады.